

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש
'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום שני פרשת מקץ | כ"ה בסליו תשפ"ו
ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

אין מלך בישראל

בשיעור הקודם התחלנו בע"ה ללמוד את ה'יוצר' 'אודך כי עניתני ותהי לי', שחובר ע"י רבינו שמואל דג קטן בן רחביהו מבית מדרשו של מהר"ם מרוטנבורג זי"ע הי"ד. ולמדנו שכשאנטיוכוס ראה שהוא מפסיד במלחמות עם תלמי ועם רומי, וכמו דב שכול הוא עגיע לארץ ישראל היושבת על הדרך בין סוריה למצרים, ובהיותו בדרך חשב לכלות את זעמו על ישראל היל"ת, כי לבנ"י לא היה כח צבאי וחיילים, כי ביהמ"ק היה קיים ולא היה מלך לישראל.

למי זה משנה מה הסדר של האלילים

וציווה אנטיוכוס על בני ישראל שיקבלו עליהם את תרבות יון, וחשב שיצליח בדרכו, כי בכל שאר המדינות קבלו את התרבות הזאת, את המהלך הזה התחיל אלכסנדר מוקדון שכבש מדינות רבות, [ועד היום הזה יש על שמו הרבה ערים אלכסנדריה ואלכסנדרוס] וכך הוא השליט את תרבות יון על כל שאר המדינות. כי לגויים אין נפק"מ בין תרבות פרס לתרבות יון, מה זה משנה איך הם מסדרים את האלילים באופן כזה או כזה.

אוטונומיה תרבותית

אנטיוכוס ידע שתושבי ארץ ישראל לא קיבלו את תרבות יון, כי בזמן שאלכסנדר מוקדון רצה להשליט את תרבות יון על א"י, שמעון הצדיק עשה איתו הסכם, וכמבואר בגמ' סוף מסכת יומא" שאלכסנדר מוקדון השתחוה לפני שמעון הצדיק, ואמר שהדמות הזאת מנצחת לפניו במלחמותיו. ואז בני ישראל קיבלו כעין 'אוטונומיה' שפטורה מתרבות יון. כמו אי של דעות שונות מהתרבות שהתפשטה בכל המדינות השכנות. והיה זה חידוש פלא, כי בסוריה מימין שלטה תרבות יון, ובמצרים משמאל שלטה תרבות יון, רק כאן בארץ ישראל היה לבני ישראל רשות להחזיק באמונת ישראל ולעבוד עבודה בביהמ"ק בלי שום התרשלות.

לשלול את הרשיון שנתן אלכסנדר מוקדון

אלא שאחר שבני ישראל למדו מהשכנים והתחילו להתיוון, ומסופר בסוף מס' סוכה (נו:): שאפילו חלק מהכהנים החלו להתרשל מעבודת המקדש, לא מצד גזרה אלא מצד רפיון ומשיכה לתרבות יון, וכמבואר בב"ח סי' תר"ע, ואז הקב"ה הכניס ברעיונו של אנטיוכוס המנוצח כדוב שכול שיבא לארץ וישראל וישלול מהם את הרשיון שאלכסנדר מוקדון נתן לשמעון הצדיק, ויכפה עליהם את תרבות יון חס ושלו.

כָּכָל הַגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה?

זה היה נראה בעיניו משימה קלה, שהרי לבני ישראל לא היו כלי זיין ושום הנהגה צבאית. והארץ הייתה נתונה להשפעת המלחמות שבין תלמי מימין לבין אנטיוכוס משמאל, ד' דורות ניצחו בית תלמי את אנטיוכוס וא"י הייתה לצד תלמי, וד' דורות היו לצד אנטיוכוס. עכ"פ עיקר רצונו של אנטיוכוס היה 'להשכיחם תורתך', כי ידע שלבני ישראל יש תרבות מיוחדת, שלא ככל הגויים בית ישראל.

לצפות לאור תורה צריך ברית מילה

וביאר הגרעק"א זי"ע שגם כל הגזירה על ברית מילה הייתה למטרה זו 'להשכיחם תורתך', כי כדי שיזכו לאור תורה מוכרח ברית מילה, לכך גזר על המילה כדי להכניס בישראל תרבות יון ח"ו.

חיזוק גדול למסירות נפש על קידוש ה'

וכמו שנתבאר לעיל שהוא השאיר אחריו את פוליפוס הרשע והוא השתדל להכשיל את ישראל מגדול ועד קטן, אבל עם אלעזר הכהן הזקן בן תשעים שנה הוא לא הצליח, ואפילו לא למראית העין, וגם לא עם ילד השעשועים הקטן שבשבעת בניה של חנה. וכמובן שגם בכל הגילאים שביניהם היה חיזוק ותוקף גדול מאד למסור את נפשם על קידוש השם. ואפילו אנשים שהיו מאד חלשים ברוחניות, התחזקו מאד בשעת הגזירות

לשוב לדת משה וישראל במסירות נפש.

המשך ביאור הפיוט

חֲדָשׁ הָרָשָׁע עוֹד גְּזוֹרָתוֹ - הרשע פוליפוס חידש עוד גזירות, לאחר שראה שגזירותיו הראשונות לא הצליחו, הוא שמע שבני ישראל עושים ברית מילה בחשאי, ועשו סימנים באור הנר ובריחיים^ב וכו'. לכן חידש גזירה -

נָשָׂא לְהַזְכִּיר שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְדָתוֹתָיו - וזה התבטא גם בגזירה של לקבוע מזוזה בדלתי הבית. מה עשו ישראל עקרו את משקופי הדלתות, שיהיה פטור ממזוזה ע"פ דין. וזה הטעם שמדליקים נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, כי מה שכיום יש לנו דלת לבית זה חלק מהנס. ב"ה יש לנו מזוזה מימין ונר חנוכה בשמאל. לולא נר חנוכה משמאל לא הייתה לנו מזוזה בימין.

כִּי אִם בְּנִימוּסֵי יוֹנִי וְחֻקוֹתָיו - כי הכריחו את ישראל לכתוב כמה מיני ביטויים של התיוונות, על קרן השור שאין להם חלק באלקי ישראל, וכן עוד סימני קעקוע וכדו' כתרבות יון. הם צוחקים על חוקי ישראל, להם יש חוקים מצחיקים הרבה יותר.

עבדי תרבות אופנת הלבוש

ראיתי ב'אוצר החכמה' ספר שחיבר איש כשר ובו הוא עושה חוכא ואטלולא מהמשכילים, וחיבר כביכול ד' סימנים ראשונים שבשו"ע, שהמשכילים לועגים על הלכות לבישת בגדים וכו', שהקב"ה מעיין איך אתה לובש את הנעליים ימין קודם לשמאל, וקשירת שמאל קודם לימין. וכתב בדרך ליצנותא דעבודה זרה שגם המה בהמה יש להם חוקים והלכות השכמת הבוקר ולבישת בגדים, כי החלק התחתון של העניבה צריך להיות דווקא מכוסה בחלק העליון של העניבה, ויש "הלכות" לכפתור הזהב שבחולצה, ולקצוות הנעליים שצריכים להיות מדויק, ולנוצה בכובע שתהא דווקא בגודל וברוחב מסוים, ובכל פרטיהם ודקדוקיהם. וכפי הנראה שאת החוקים שלהם הרבה יותר קשה לקיים מההלכות הקדושות שבשו"ע... אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים לרוח והבל.

למה ג'ינס קרוע שווה יותר?!

זה שהזכיר כאן נִימוּסֵי יוֹנִי וְחֻקוֹתָיו, ועל בני ישראל כתב וְדָתוֹתָיו ולא 'חוקותיו', כי רק מנהגי הבלי הגויים הם ממש חק בלי טעם, למה לפני עשרים שנה יפה ללבוש מכנסיים רחבים, והיום נהיה יפה ללבוש מכנסיים צרות צרורות, פעם הכובע היה מקומט לכאן, מה ענין קמט בתוך הכובע, מימין ושמאל ומלמעלה, זה ממש חק בלי טעם. וכ"ש השגעון של מכנסיים בלויי סחבות עם קרע שאינו מתאחה, והרי אפילו פרה אדומה איננה חק כמו חק כזה, לוקחים מכנס ג'ינס חדש ויפה, ומשפשפים אותו כאילו כבר לבשו אותו עשרים שנה, ועל מכנס כזה משלמים יותר יקר, והמהדרין מן המהדרין מוסיפים קצת קטשופ, ויש בזה 'פירמות' יוקרתיות, והם מוכרים סחורה בכל מדינה ומדינה אשר דבר תרבות יון הגיע אליה, חק בלי טעם בלי שכל ובלי הגיון. והם עוד מעיזים לשאול על פרה אדומה 'מה מצוה הזאת ומה טעם יש בה', לנו יש הרבה סודות וטעמים באפס מעט על חוקי התורה, עד שמתפללים למה זה נקרא חק, והרי יש בזה טעם כזה נפלא. משא"כ חוקי הגויים נשאר עד היום כחק בלי טעם.

וְהַזְכִּיר שֵׁם יְהוּדֵיתוֹ - המשך הגזירה היה, שכל מי שקורא לעצמו שם יהודי

דָּמוּ בְּרָאשׁוֹ וְהִרְיָגְתּוֹ - הוא עצמו אשם במיתתו

וְתוֹפֵס שֵׁם יוֹנִי לְהַחְיֹתוֹ - וכ"כ ביוסיפון שאף אם יהודי קרא לעצמו יהודי וכבר נתחייב בראשו, אעפ"כ אם קיבל על עצמו מכאן והלאה לקרוא לעצמו יווני, היה נשאר בחיים.

הגזירה הזאת הייתה מאד קשה, כי בכך לא עקרו מצוה ממצוות התורה, אלא את עצם השם יהודי.

וַיִּבְטֹל מִנְשׁוֹתֵיהֶם טָהָר טְבִילָתָם - עוד גזירה נוראה הייתה לבטל מקוואות הטבילה. כפי הנראה משרד הבריאות היווני נתן לכך טעם שזה לא הגייני ולא אסתטי.

^ב **סנהדרין** (לב): 'קול ריחים ב'בורני' - שבוע הבן שבוע הבן, אור הנר ב'בורר חיל' - משתה שם משתה שם'.

וַיִּבְדְּלוּ חֲסִידִים וְקְדוֹשִׁים מִלִּוְיָתָם - וזה גרם לישראל מצב כמו בגזירת מצרים 'וירא את עניינו, זו פרישות דרך ארץ', וכתוצאה מכך לא נולד דור נוסף.

כיון שלא הצליח לבטל ברית מילה, התחכם להקדים למנוע את השלב הקודם לזה, דהיינו שלא יוולדו כלל בני ישראל ח"ו.

זאת נחלת עבדי יי וַיִּצְדָּקְתָם - הייתה זה מסירות נפש נוראה שאין לשער. התורה מעידה עלינו 'סוגה בשושנים'.

בכל הדורות בני ישראל מסרו את נפשם בענין זה. וכנודע שבין שני בניו של הג"מ רבי משה פיינשטיין זצוק"ל רבי דוד פיינשטיין ורבי ראובן פיינשטיין יש הפרש של ז' שנים בין הלידות, אלו ז' שנים עברו עליו בפרישות משום חשש בכשרות המקוה שבאיזור מגוריו, אף שלבני העיר מצא איזו קולא איך להכשיר את מקוה הטהרה, אבל לעצמו קיים מה שכתוב כאן, **וַיִּבְדְּלוּ חֲסִידִים וְקְדוֹשִׁים מִלִּוְיָתָם**, זאת נחלת עבדי יי וַיִּצְדָּקְתָם. ואי אפשר לפרש הרבה. כדי שלא להוציא לעז על אותה המקוה טהרה, רבי משה ציוה שכן יטבלו, אך אעפ"כ 'ויבדלו'. והנסיין הזה קשה הרבה יותר. אשריהם צדיקי ישראל.

טוב למעוז ביום צרה א'להי הצ'באות - גזירה זאת לא היתה זמן רב, כי אשרי מי שלוקח את הקב"ה למעוז ולכח ביום צרה.

היטיב לקונוי פלאי פלאות - הטיב לכל המצפים לו בניסים ונפלאות

ועשה לכלם מקואות - כמ"ש במדרשי חנוכה שכל יהודי כשר שמנע עצמו מצד גזירה זאת, נעשה לו מקוה טהרה בביתו בדרך נס ופלא

בצנעה לפני מטותיהם - באופן שהיווני לא הצליח כלל באותה גזירה.

זכר לנס המקוואות בבתי

בפרשת תולדות כתוב **וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי יִצְחָק בְּנֶחֱל וַיִּמְצְאוּ שָׁם בָּאֵר... וַיִּקְרָא שֵׁם הַבָּאֵר עֶשֶׂק... וַיַּחְפְּרוּ בָּאֵר אַחֶרֶת וַיְרִיבוּ גַם עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שְׁטֶנָּה, וַיַּעֲתֶק מִשֶּׁם וַיַּחְפֹּר בָּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עֲתָה הֶרְחִיב ה' לָנוּ וַיִּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ. וכתב בעל הטורים (כו,כב) רחבות - כנגד יון שגזרו שלא יטבלו כדי למונעם מפריה ורביה, ונעשה להם נס ונזדמן להם מקוה בבית לכל אחד ואחד. וזהו כִּי עֲתָה הֶרְחִיב ה' לָנוּ וַיִּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ.**

בבעלזא נהגו להוסיף מעט מים מתחת לשמן של נרות החנוכה, זכר לנס התגלות מקוואות המים בבתי ישראל.

וַיִּפְרוּ בְּטַהֲרָה בְּאֵהֲלֵיהֶם - כך נכשלו היוונים בגזירה הזו, והם ראו שהיהודים ממשיכים להוליד בנים בטהרה.

וְאִזְ גָּזַר הָרָשָׁע עֲלֵיהֶם - לאחר שראו שאינם מצליחים לגזור על ברית המילה, וגם לא לסתום את באר המים החיים שבכל בית יהודי, גזרו על השלב הקודם - החתונה בעצמה

בְּתוֹלָה הַנִּשְׂאֵת תִּבְעַל לְהַגְמוֹן תַּחֲלָה - כי חשב שעי"ז יפסיקו לגמרי להתחתן, ויבטל זרעם מאליו רח"ל. מטעם מלכות יון היה הגמון שהיה ממונה לטמא את בנות ישראל שבכל ערי ישראל. ומבואר במגילת תענית (פ"ו) 'ולא היה אדם מבקש לישא אשה מפני הקסטריות', אלו היוונים שהעמידו בכל עיר כדי לקיים את הגזירה.

וְאַרְבָּעִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים - יותר מג' שנים ומחצה הייתה גזירה זו. ואמנם לא עשו חתונות בגלוי, אבל עשו חתונות בחשאי. כן מבואר במגילת תענית. ועל זה מסופר בגמ' 'אור הנר בברור חיל, משתה שם משתה שם'. נרות דולקים בחוץ, היה סימן לחתונה בחשאי. אמנם בגלל שהחתונות התקיימו רק בחשאי, היו רבים שנמנעו מלשאת אשה.

הַיְתָה הַתִּקְלָה - לא שעברו ח"ו והלכו לבית ההגמון, כמ"ש בגמ' כתובות (ג:): שמסרו נפשם על כך, כי אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. ולא יעלה על הדעת לשמוע שום טענה להתיר.

כמה פתילות מכינים?

ב'קב הישר' כתוב שכנגד מ"ד החדשים האלו מכינים בערב חנוכה מ"ד פתילות ע"פ קבלת האריז"ל, עבור ל"ו

הנרות ועוד שמונה נרות **לשמש**. כמו שחז"ל תקנו שצריך נר נוסף להשתמש לאורו. וזה נעשה חלק מהמצוה, ונקרא **שמש** ע"ש אותה גזירה שנתבטלה. וכן בגמ' גיטין (נח.) נקרא הענין 'שתי פתילות בנר אחד', ולכן פסוק ענין זה בנר חנוכה רק בפתילה אחת ולא בשתיים. רמז להצלת קדושת היהדות.

לא נשלחנו לגלות הנפש

עד הנה הייתה מסירות נפש על מצוות ה', ולא השיבו מלחמה שעה, לא מרדו במלכות יון. אבל כעת הגיע הזמן לעמוד על נפשם ולהילחם בהם, וכמו שפסק החפץ חיים זי"ע שכשיש גזירה על הדת צריך למרוד באומה המשעבדת. הקב"ה הגלה אותנו בין האומות רק לשעבוד הגוף ולא לשעבוד הנפש, אם הם משעבדים את הנפש אנו יוצאים מהגלות. כך היה ברוסיה כשקמו הרשעים היבסקים עם גזירות הדת, אמר הח"ח ש בני ישראל היו צריכים לצאת במלחמה נגדם, אף אם ח"ו היו נופלים קרבנות, מ"מ היו נוצחים במלחמה כמו החשמונאים. כי לא נשלחנו לגלות הנפש, בענין זה כן צריך למרוד באומות. וכך התחילו החשמונאים לצאת למלחמה כנגדם.

וַיִּגֶשׁ אֱלֹהֵי יְהוּדָה לְבִטְלָה - ע"ש לשון הפסוק וַיִּגֶשׁ אֱלֹהֵי יְהוּדָה, יהודה בן מתתיהו קם לבטל את הגזירה. ומצאנו הגשה גם לתפילה ולפיוס (ב"ר ויגש צגו), כאן הייתה הגשה למלחמה, לבטל את הגזירה, כדי שיוכלו להעמיד חופות בפרהסיא. כי יש כאלו שחוששים לעשות חתונה בצנעא.

יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הָשִׂיא בָּתּוֹ - שהיה איש מפורסם מאד ולא היה שייך לעשות חתונה בצנעא, באותה חתונה הכריזו על מרד במלכות יון ושריה. ויצאו למלחמה עם הכלים שיש על השולחן, מזלגות וסכינים.

אף הנשים היו בנס חנוכה

בדרך כלל כשאומרים שנשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס, מספרים את המעשה של יהודית, אבל פוסקים רבים מציינים את המעשה הזה, ולא את מעשה יהודית. כי יהודה המכבי לא התעורר מעצמו אלא אחותו שלחה אותו להילחם על קדושת ישראל ביום חתונתה. וזש"כ שעל ידי אשה היה הנס.

דודתו של יהודה - או אחותו

וכאן כתוב שהיא הייתה בת יוחנן כה"ג הרי שהיתה אחות מתתיהו ודודתו של יהודה, אך בשאר המדרשים כתוב שהיא הייתה בתו של מתתיהו, כלומר אחותו של יהודה, וכתוב הָשִׂיא בָּתּוֹ אף שהייתה בת בנו. כיון שהוא עדיין חי, זה נחשב שהוא עושה את החתונה.

לִבְן חֲשִׁמוֹנָי כֹּהֵן כָּמוֹתוֹ - החתן היה בן חשמונאי כהן כמותו.

מתתיהו מצד הכלה - וחשמונאי מצד החתן

והנה בימים האלו אנו אומרים בִּימֵי מִתְתִּיָּהוּ בֶן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל חֲשִׁמוֹנָי וּבָנָיו. יש משא ומתן בספה"ק אם מִתְתִּיָּהוּ הוא החשמונאי, או שמדובר על שני אנשים, וצריך להפסיק מִתְתִּיָּהוּ בֶן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל, חֲשִׁמוֹנָי וּבָנָיו. במדרשי חנוכה כתוב שהם שני אנשים שונים. למתתיהו בן יוחנן היו ג' בנים, ולחשמונאי היו ז' בנים. הכל יחד י"ב אנשים.

וכ"כ רש"י ב'פ' וזאת הברכה עה"פ (לג,יא) בָּרַךְ ה' חִילוֹ וּפְעֻלָּתוֹ יִדְּיוֹ תִרְצֶה, י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות. וכ"כ במגילת תענית ומדרש חנוכה שיוחנן ובנו מתתיהו ובניו, היו משפחת כהונה צד הכלה. וחשמונאי ובניו היו צד החתן. ככתוב כאן בפיוט.

זֶה נָאָה וּמִתְקַבֵּל קִבְּלָתוֹ - זוג נאה, בן כהן אם בת כהן. כמ"ש בגמ' פסחים (מט.), שאם בת כהן נשאת לישראל אין זו סעודת מצוה, ואפילו אהרן הכהן מקפיד על זה. מלבד כשהחתן ת"ח. וכמעשה דרבי יהושע נָסִיב כְּהֻנָּתָא, חָלַשׁ. אָמַר, לֹא נִיחָא לִיהּ לְאַהֲרֹן דְּאִדְבָק בְּזַרְעִיהּ, דְּהוּי לִיהּ חֲתָנָא כִּי אָנָּה. היינו דלא ניחא ליה לאהרן בחתן שאינו כהן.

מָשַׁל לְעַנְבֵי הַגֶּפֶן בְּגִפְנֵים - כיון שנשא כהן את בת כהן

נִיחָא לִיה לְאַהֲרֹן דְּלִיהוּנָן לִיה חֲתָנִים - מזרע אהרן

כָּאֵלֹ: כּוֹהֲנוֹת לַכֹּהֲנִים - ענבי הגפן בענבי הגפן. וזכות אהרן הכהן עמדה להם בראש שמחתם לנצח את כוחות הרע, ולשמור על כרם בית ישראל.

וְרֵאוּיִים לַעֲשׂוֹת נָס עַל יְדֵיהֶם - כי עיקר פעולתו של אהרן הייתה לעשות שלום בין איש לאשתו, ואותה גזירה נוראה היא היפך משלום בין איש לאשתו. בפרט שאהרן הכהן קיבל הבטחה על 'הנרות לעולם' צריך שיהיו הפתילה והנר שמורים בקדושה לעולם.

זָרַע אַהֲרֹן וּלְבָנָיהֶם אַחֲרֵיהֶם - כשם שאהרן הכהן השכין שלום בין איש לאשתו, כך בניו אחריו

הַמִּזְרֵם מֵהֶם כִּיּוֹצֵא בָהֶם - כלומר זרעו אחריו, והמזרמים מתוכם, כיהודה וחשמונאי הכהנים, כיוצא בהם שיוכלו לנצח את כוחות הרע.

ועוד שמשפחת חשמונאי התייחסו לצדוק הכהן מזרע פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שהיה קנאי על הזנות כמ"ש בסוף פ' בלק, ויקח רומח בידו. המזרם מֵהֶם קנאים כִּיּוֹצֵא בָהֶם.

כָּלָה צְנוּעָה וַיִּפֶּה אֵין כְּמוֹתָה - כיון שהלבישוה בצניעות וכן קדוש לכבוד החופה. הבינה שהגיעה השעה להרעיש עולם ומלואו ולבטל את הגזירה הנוראה.

נִתְעַרְטְלָה לַעֵת חֲפָתָה - הפילה מעצמה את הבגד העליון שלובשים לכבוד החופה

וְהִפָּל לַטּוֹבָה כְּנִתָּה - כדי להרעיש את כל העולם עשתה מעשה פריצות, עבירה לשמה, כדי שלא יקטרגו.

ובמדרש חנוכה ובמגילת תענית ואנטיוכוס מסופר שלאחר שקרעה את שמלת הכלה נכנסה לאולם של הגברים והתחילה לחלק כוסות יין ואמרה בשמחה 'לחיים לחיים', כל זאת עשתה כדי להרעיש ולזעזע את כל העולם.

וּבִדְרֹדְגֵי מִשְׁחָא אֲרִישָׁא דְרָבָן - בגמ' כתובות (יז:) כתוב שבבבל היו מסמנים נשואי בתולה, ע"י משיחת שמן בראשי החכמים כסימן של שמחה. וכך היה מעשה, שבשעה שעסקו במשיחת השמן על ראשי החכמים, נכנסה הכלה:

מִזְגָּה לָהֶם כּוֹס וּלְבָנִין וּבָנִין - ומזגה כוסות יין לבנים ולבנות

לִפְנֵי אַחִיהָ יְהוּדָה וְאַבְיָה יוֹחָנָן - כך עמדה לפני אחיה יהודה המכבי, ואביה יוחנן.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה: 'הוֹצִיאוּהָ - שהרי אינה צנועה

מִלִּפְנֵי הַגְּדֹלִים, וְלֹא יֵרָאוּהָ - בכזה מצב

כְּקִדְשָׁה עֲרֻמָּה כִּי שְׁנוּאַה' - והרי הפריצות היא דבר שנאווי בעיני ה'.

'לְאִישׁ זָר וְעֵרַל תִּשְׁפִּיבוּנִי - השיבה הכלה ואמרה במרר: וכי זאת דאגתך כעת שאינני צנועה? ומה ששולחים אותי בליל כלולתי להגמון זר וערל.

הַלִּילָה בְּבִיאתוֹ לִפְסָלִי - בת כהן נפסלת גם באונס, ואין תירוץ של 'קרקע עולם'

מִקְדָּשְׁתִּי לְחַלְלִי - והרי עי"ז תתחלל ותיאסר לבעלה לעולם.

תִּקְפִּידוּ עַל עֲמִידָתִי - הנכם מקפידים רק על שאינני לבושה בצניעות

וְאִיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה וְחֲטָאתִי?!

וְאַנָּה אוֹלִיךְ אֶת חֲרָפְתִּי?!

הגיע הזמן למרוד באומות, ולבטל גזירה נוראה זו מבנות ישראל.

כָּזָאת וְכָזָאת פִּיהָ פִּתְחָהּ בְּחֶכְמָה - זו הכלה הצנועה והחסודה פתחה פיה בדברים של טעם

עַד דַּעַת כָּלָם הִסְכִּימָה - כיון שנשתדכו שני כהנים חשובים, היו שם כל גדולי ישראל, ורק באופן כזה שעשתה, הצליחה לזעזע את כלל ישראל. ואכן כולם הסכימו לדעת אחת

בֵּית הַהֶגְמוֹן אֵתוֹ לְהִלָּחֶמָה - ללחום עם ההגמון עם המזלגות והסכינים שעל השולחן, מי שעזר לכל ישראל לדורותיהם יעזור גם לנו. וכמ"ש חז"ל (במדבר רבה נשא י, א) עה"פ (שמואל א, יג, כב) וְלֹא נִמְצָא חֶרֶב וְחִנִּית בְּיַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר אֶת נִשְׁאוֹל וְאֶת יוֹנָתָן וְתִמְצָא לְשֹׁאֵל וְלְיוֹנָתָן בְּנוֹ, 'מי המציאה לו ר' הונא בשם רב יצחק אמר המלאך המציאה לו ורבנן אמרי הקדוש ברוך הוא המציאה לו' כך הקב"ה שולח כל מה שצריך כשיוצאים למלחמת קודש כדי להעמיד את הדת על תלה.

וזה שאמרו חז"ל שע"י אשה נעשה נס, לולא עזות קדושתה מי יודע כמה זמן המצב הנורא ההוא עוד היה נמשך.

מִיָּד בְּעֶרְהָ בּוֹ חֲמָתוֹ - מדת הקנאה שיש בשבט הכהונה, הובערה בו

בִּיהוּדָה אָחִיהָ וְכָל סִיעָתוֹ - ביהודה המכבי וכל חבריו

וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵמָּה בְּעֶרְמָתוֹ - כפרשת שמעון ולוי בשכם, משם למדנו שבשעה שבת ישראל נמצאת בין ציפורני הטומאה, צריך לעשות בערמה. והלשון **בְּעֶרְמָתוֹ** כלומר של זקנם לוי, כמו שלוי עשה בשכם.

עָצִי בְּשָׁמַיִם וְהִדְסִים - ב"ה אולם החתונה היה מלא פרחים ובשמים והדסים, כמנהגם לעשות חופה של הדסים לנשואי בתולה

כָּל אֶחָד עַל עֲצָמוֹ יָשָׁם - הניחו על עצמם הדסים

כָּאֵלֹו לְהִנָּאוֹת הַהֶגְמוֹן דְּצִים וְשָׂשִׁים - כי עד אז לא היו חתונות בפרהסיא, ובעת שהייתה חתונה גדולה בפרהסיא, עשו בערמה כאילו כל בני המשפחה והחברים מלווים אותה בדיצה ושמחה אל בית ההגמון כדי לקיים גזירתו הנוראה.

וְלֹא לְהִנָּאוֹתוֹ כָּלָם מִסְכִּימִים - כמובן שכוונתם לא הייתה להסכים עמו

וְהָרָשָׁע וּמִשְׁרָתוֹ נָמוּ בְּבִיאוּמִים - הרשע ואנשיו ראו את משפחת הכהנים מגיעים עם הכלה כשהם מעוטרים בהדסים מבושמים בפנים שמחות

הָאֲנָשִׁים הֵהֱמָה אֶתְנוּ הֵם שְׁלָמִים - ממש כלשון של חמור ושכם המשוגע על שמעון ולוי בשעתם

נִבְלָה עָשָׂה לְשֹׁכֵב אֶת בֵּת יַעֲקֹב - הם חשבו ששְׁלָמִים הם עמהם, בו בזמן שהיה בלבם קנאה דקדושה על הנבלה שבעצם הגזירה שרצו לשכב את בת יעקב

וְנִהְפֹךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים וְהָרְגוּהוּ - אלעזר בן חשמונאי תפס חרב ונעץ בלב ההגמון היווני.

כאן קיצר הפייטן בפרטי המעשה, לאחר שהרגו את ההגמון נעשה רעש גדול, והחלה מלחמה גדולה, ואז יהודה המכבי התחיל להרוג אלפים ורבבות יוונים בדרך נס ופלא. עד יום הכיפורים.

וְטִלְיָא דְּעֵבִידוֹ קִרְבָּא בְּאַנְטוֹכְיָא נִצְחוּהוּ - המלחמה הלכה והתרחקה מארץ ישראל, ע"י שיהודה רדף אחריהם והרג בהם, המלחמה הגיעה לאנטוכיא השוכנת בגבול שבין סוריה לטורקיה, אנטיוכוס הראשון בנה את העיר הזאת וקרא לה על שמו, ועדיין היא עומדת עד היום בשם אנטוקיא. כך יהודה המכבי גירש את היוונים מארץ ישראל, דרך לבנון וסוריה שיחזרו לארץ יון ואירופה, אין לכם מה לחפש כאן ביבשת אסיה.

ומש"כ **וְטִלְיָא** ברש"י (סוטה לג.) אי' 'נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא באנטוכיא - שהלכו פרחי כהונה בני בית חשמונאי להילחם עם יוונים לפני יום הכפורים ונלחמו ביום הכפורים ושמע יוחנן בת קול כשהיה עובד עבודת יום הכפורים'.

וַיַּמְעִכּוּ לְנִמְרִים אַחֲרֵיהֶם רָדְפוּ - כך גרשו אותם מגבולות הארץ, מעכו החוצה לנִמְרִים.

וַיַּהַרְגוּ אֶת הַנִּמְצָא מֵהֶם וְשִׁסְפוּ - ובדרך הרגו בהם המון רב, ושספו אותם כאשר עשה שמואל הנביא לאגג מלך עמלק

וּפְנֵי אֲנָשֵׁיהֶם חָפוּ - וכך נשתחררה ארץ ישראל מאותה גזירה, ויהודה המכבי הצליח להקים את הדת על תילה, וחזרו לעשות ברית מילה וחתונה בקדושה ובפרהסיא.

אבל עדיין הקב"ה רצה לראות עוד מסירות נפש מבני ישראל, ולכן:

וַנִּשְׁמַע לְאֱלִיפּוֹרְנִי הַרִיגַת הַגִּמּוֹנוֹ - אליפורני היה משנה לאנטיוכוס, כששמע שהרגו את ההגמון

לְקַסְלָגִם מֶלֶךְ יוֹן בְּזִיוּנוֹ - היה זה בזיון לאליפורני שהיה הקלגס של מלך יון [בלשוננו זה נקרא קלגס, בראשונים זה נקרא קסלג, וכן ביוצרות דשבת חנוכה כתוב קסלג, זהו מעמד מסוים בהיררכיה היוונית] כי לאחר שאנטיוכוס הובס פעמיים הן במלחמת תלמי והן במלחמת רומי, הוא דימה בנפשו שבארץ ישראל כבר כן ינצח, והנה הובס גם שם, וישראל הרגו את הגמון.

וּבְנָשִׁים אֶלֶף גִּיסוֹת בָּא בַּחֲרוֹנוֹ - קם אליפורני ובכעסו הביא מחנה גדול של שישים אלף פלוגות חיילים לארץ ישראל.

סִמּוֹן לִירוּשָׁלַיִם חָנָה - הוא כבר הגיע עם מחנהו העצום סמוך לירושלים, במטרה:

לַעֲשׂוֹת כְּבִמְקֻנְשָׁה מְלוּנָה - ע"ש הכתוב בספר ישעי' (א,ח) וְנוֹתְרָה בֵּת צִיּוֹן כְּסִפָּה בְּכָרֶם כְּמְלוּנָה בְּמִקְנֶשָׁה כְּעִיר נְצוּרָה, ורש"י מבאר ש**מְקֻנְשָׁה** היינו שדה קישואים, והיה דרכם לבנות **מְלוּנָה** לשומר בשער השדה, ומשתלקט השדה נשאת המלונה, כך הרשע רצה להפוך את ירושלים כמלונה עזובה לאחר שלקטו את כל הקישואים. כביכול ירושלים נותרה החורבה אחרונה שבארץ.

בני ישראל לא ילמדו תכסיסי מלחמה

הוא ידע שליהודה המכבי אין כח צבאי ולא נשק וכלי מלחמה כלל. שהרי חזקיה המלך תיקן שבני ישראל לא ילמדו כלל דרכי מלחמה ותכסיסיה, רק יעסקו בתורה הקדושה והקב"ה יעזרו. וכך הוה. שאר המלכים כן הכינו כלי מלחמה ולמדו איך להכניע את האויב, אבל בימי מתתיהו לא היה שום כח גשמי איך לנצח. ולכן היה הרשע בטוח שע"י שישים אלף גייסות עם פילים וחרבות וחיצים, יוכל לעשות את ירושלים כחורבה אחרונה ח"ו.

וְלַעֲקֹר עֵדֶת מִי מֶנָּה - וכך ביקש לעקור עדת ישראל, שהיא כחול הים וככוכבי השמים שאי אפשר למנותה.

וְשָׂאֵל לְאַצְטְרוֹלוֹגִין נָשָׁלוּ - שאל הרשע אצל חוזי הכוכבים

לְהַגִּיד לוֹ נְשַׁעְתּוֹ וּמָזְלוֹ - באיזו שעה יאיר מזלו

אִם יִנָּצַח בְּרֹב חֵילוֹ - אימתי יוכל לנצח ברוב צבאו את ירושלים.

וְאַכְיֹר הָאֲפִיפִיּוֹר מִפֶּלֶג בְּחֲזִיוֹן - אותו חוזה בכוכבים היה שמו אכיור האפיפיור, והיה בקי ומופלג בחכמת החזיון בכוכבים.

אָמַר לוֹ: חִילָךְ וְאַצְרוּתֶיךָ לְבָזִיוֹן - אע"פ שבאת בכח גדול ובצבא אדיר, תפול ותהא לבזיון

כִּי בָחַר יי בָּצִיוֹן - ובוודאי הם ינצחו אותך.

עֲנִינָם אֲגִיד לָךְ וּמַעֲשֵׂיהֶם - אספר לך מה זה יהודי

כְּשֵׁהֶם אָדוּקִים בְּמִצּוֹת בּוֹרְאֵיהֶם - כשהם שומרים תורה ומצות ה'

אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָה לְהַזִּיק לָהֶם - אשע"כ בוודאי ינצחו אותך.

וַיְהִי כַּדְּבָרוֹ דְּבָרָיו - כשדיבר החוזה בכוכבים את דבריו לפני אליפורני

וְחִכְמַת פֶּשֶׁר חֲזִיוֹן סִתְרָיו - וגילה לו פתרון החזיון וסודו

בְּעֶרְה חֲמַת הַמֶּלֶךְ, וְצִוְה שָׂרְיו - כעס המלך וצוה לשריו להענישו על חזיונו הנורא

לַתַּפְשׁ אֲכִיּוֹר חֵי וְלַתְלוֹתוֹ - לתלות אותו בעודו חי

אֶל שַׁעַר הָעִיר בְּרַגְלָיו לְבִזְיוֹ - כך יהיה תלוי ברגליו וראשו למטה בבזיון, כדי שיראה בעיניו את השקר שבחזיונו
וּבִקְרָ בְּלִכְדֵי הָעִיר אֶפְגַּע בּוֹ לְהַמִּיתוֹ - בבוקר לאחר הנצחון, אזי אנקום בו להמיתו כעונש על שהחליש את
דעתי לרגע.

פָּחַד וְאִמְתָּה גְדוֹלָה - אבל בתוך העיר ירושלים, בלב בני ישראל:

עַל בְּנֵי צִיּוֹן הַיְּקָרִים נִפְלָה - נפל פחד ואימה גדולה על בני ירושלים

וְהָעִיר יְרוּשָׁלַיִם כָּלָה

נִכְוָה וְצוּם קָדְשׁוֹ - הכינו עצמם לא בכלי חרב ומלחמה, אלא בתפילה וצום

וְעִסְקוּ בַתּוֹרָה וְהַתְאוּשָׁשׁוּ - כנאמר ביהושע (ח,ט) וַיֵּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלִּילָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם מַלְמַד שֶׁלֶן בַּעֲוֹמָקָה שֶׁל
הַלְכָה (מגילה ג:), כלי ציין האמיתים, ועי"ז התחזקו

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יי בֶּן עֲשׂוֹ - עשו כאשר צוה ה'

וַיַּעֲקֻּ בָּצַר לָמוֹ כָּלָם - כולם צעקו להשי"ת מתוך הצער

אֶל יי מְאֻיְבֵיהֶם לְהַצִּילָם - ובקשו מהקב"ה שיציל אותם מהאויב

הַסֵּלֶגֶם הָרָשָׁע וְחִיילָתָיו לְהַפִּילָם - שיעשה הקב"ה נס ויפיל את הקלגס הרשע ואת חייליו.

צִדְקַת אַחַת בִּירוּשָׁלַיִם הִיְתָה - איך הקב"ה סיבב את הנס? כמו שהיה עם יעל אשת חבר הקיני, שכתוב עליה
(שופטים ה,כד) תִּבְרָךְ מִנְּשִׁים יַעֲלֵ אִשְׁתְּ חֵבֶר הַקִּינִי מִנְּשִׁים בְּאַהֲלֵ תִבְרָךְ.

אֲלֻמָּנָה חֲסִידָה וַיָּפָה אֵין בְּמוֹתָה

וְנִשְׁמָה יְהוּדִית, וְחֻשְׁבָּה בְּדַעְתָּה - שמה יהודית מורה שהמצב של בני יהודה באותו זמן נגע ללבבה, ומסרה
נפשה להצילם

יִשְׂרָאֵל כָּל כֹּף בָּצַעַר שְׂרוּיִים - ומאידיך גיסא יש עכשיו שעת הכושר לפעול ניסים ונפלאות, כי:

וְזִהְרִים בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת מְצוּיִים - כלל ישראל זהירים בתורה ומצוות, שכבר יצאו מהחולשה והרפיון שהיה
כמה שנים קודם לכן

לַעֲשׂוֹת לָהֶם נֶס רְאוּיִים - וא"כ השעה יפה להיעשות להם נס.

וְלֹא לַחֲנָם יְהוּדִית נִקְרָאתִי - אלא כדי שאתעורר להציל את כל היהודים

וּמִפְּלֶגֶת בִּיּוֹפִי אֵין דְּגַמְתִּי - והוא פלא למה השי"ת נתן לי את ענין היופי?! שאינו נצרך אלא לתוך ביתה, והרי
היא אלמנה

לִקְדָּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם אֲמֹסַר חֵיילָתִי - אין זאת אלא כדי למסור נפשי על קידוש השם

קָמָה בַּעֲד לַיְלָה וְשִׁפְחָתָה עָמָה - ותקם בעוד לילה, באותו לילה שאותו רשע תיכנן להילחם על ירושלים. יצאה
עם שיפחתה

לַעֲשׂוֹת תּוֹכַחוֹת בְּלֹאמִים וּנְקָמָה - לבא בעלילה ותוכחה לנקום בגויים

וְהִלְכָה אֶל שַׁעַר הָעִיר בְּחֻכְמָה - הלכה עד שער העיר ואמרה לשומר:

אָמַרָה: 'תִּפְתַּח לִי מִהָרָה - מהר מהר תפתח לי את השער, כי אין זמן להתמהמה כי:

יִשְׂרָאֵל נִשְׁרִיִּים בְּצָרָה - ולכן עלי לעשות מעשה בחפזן

עֲזָרָם וּמִגָּנָם לָנוּ לְעֲזָרָה' - והשי"ת יעזור ויגן בעדינו ויעזרנו.

וַיֵּמָאן לִשְׁמַע לְקוֹלָהּ - שומר העיר לא איפשר לה לצאת שהרי בחוץ חונים שישיים רבוא פלוגות חיילים גויים
נִשְׁמָא עֵינֶיהָ בְּתַנְהָ בְּגוֹיִים לְהַזְלִיחָהּ - שמא מרוב פחד שלא תמות, מבקשת היא לצאת תחילה ולזלזל ח"ו
בְּקִדּוּשָׁתָהּ.

וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאָה לָּהּ - השתומם מלתת לה רשות לצאת מהעיר, וטען כנגדה:

רוּחַ וְהִצְלָה יַעֲמֹד לִיהוּדִים - אשע"כ עליה להשאר בתוך העיר, יחד עם כל שאר בנות ישראל הכשרות

אָמַרָה לוֹ לְהַנְצִיל מִכָּל פְּחָדִים: - אמרה לו האלמנה, אל תחשוב עלי הבלים ופחדים

'מִכִּירִי וַיּוֹדְעֵי הֵם עֲדִים - כל חברותי יכולות להעיד עלי, שאני אשה חסידה ביותר, והטעם שאני מבקשת לצאת
מהעיר, כי:

הִנֵּה חֲלוּם חֲלַמְתִּי

לִמְצֹא עֹזָר לְיִשְׂרָאֵל בְּיָפְתִּי - ולכן אני חייבת לצאת בזאת השעה משערי העיר

וְרַק לְטוֹבָה בְּנִתִּי - אל תחשוד בי בדברים רעים

פְּתוּחַ תִּפְתַּח וְתִנְיַחְנִי - תפתח לי מיד את שער העיר

לְצֵאת אֶל הַחֵיל, וְאֶל תַּעֲבֹבִי - כי השעה נחוצה, תיכף לעשות מעשה הצלה לישראל

יְיָ שׁוּמְרֵי יְיָ צִלִּי עַל יַד יְמִינִי' - הריני מתפללת שהשי"ת ישמור ויגן עלי.

שָׁמַע לָהּ וְנִתְרַצָּה - נתרצה לה השומר

הוֹצִיָּאָה וְסָגַר עָלֶיהָ בְּמִרוּצָהּ - הוציאה משערי העיר, וכמובן שתיכף ומיד סגר בחזרה את השער, שלא יכנסו
שישיים אלף ראשי גייסות העומדים מסביב

וְהִלְכָה אֶל הַחֵיל יָפָה כְּתִרְצָהּ - תיכף לאחר שהלכה, תפס אותה החיל הראשון ושאל אותה מה מעשיה:

וּלְחֹקְרָה הַשִּׁיבָה וְלִשְׁוֹאֲלִים:

'דָּבַר סֵתֶר לִי אֶל הַמֶּלֶךְ לְהַעֲלִים' -השיבה לאותו חוקר ולשאר השואלים, יש לי סוד לדבר עם המלך בעצמו,
ענין חשוב מאד

הַבִּיאוּהָ לִפְנֵי שָׂרֵי הַחֲיָלִים - הביאו אותה לפני אליפורני השר

אָמַרָה לוֹ: 'מִשְׁפַּחְתִּי נִבְיָאִים הֵם - גם הגויים ידעו שיש בישראל נבואה, והיא אמרה להם שהיא שייכת
למשפחת הנביאים

לְכֻלָּם נְבוּאָה זֹאת בְּפִיהֶם - ובאתי לגלות לך בסוד נעלם שכל הנביאים אמרו בפיהם, כי:

לְמַחֵר תִּלָּכְדְּ הָעִיר וְתִמָּשַׁל עֲלֵיהֶם' - הנה ליום מחר אתה תצליח לכבוש את כל העיר ויושביה.

הרשע שמח לשמוע את הבשורה הטובה, לעומת אותו אכזר התלוי שהחליש את דעתו בבשורה רעה.

'תִּבְשְׂרִי בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת, הַטּוֹבָה - טוב מאד שבאת לבשרני בשורה טובה

הַיָּפָה בְּנָשִׁים וְחֲשׂוֹבָה - החל הרשע לדבר כנוסח של גוי מזהם

מה שאלתך וינתן לך, האהובה - מה בקשתך כשכר על הבשורה הטובה?
השיבתו 'להחיות משפחתי' - כמו שרָחב ביקשה (יהושע ב, יב) וינתתם לי אות אמת, להציל את בני משפחתה.
אמר 'אם תמלאי את שאלתי - אימתי אסכים לתת לך את שאלתך ולהציל את משפחתך
לבוא אליך לעשות בקשתי' - כך דיבר הרשע בתאוות לב שחץ ונתעב
אמרה 'נקיה אינני - אינני נקיה, כי דרך נשים לי
לשכב עם המלך עד ירחצוני
ובכן אבוא אל המלך כי יאהבני'
שמח המלך שמחה גדולה
וצוה לכל חילו 'תנוחו הלילה
כדי להלחם מחר מלחמה מעלה' - כן צוה עליהם לנוח כדי שיהיה להם כח ללחום מחר מלחמה טובה.
מחנהו קול העביר:
'כל איש למנוחתו ימרו'
ובשתי העלמות אל תגעו, סורו' - כוונתו שלא יראו זוהמתו. שלא יסתובבו במחנה הלוח ושוב.
והמלך בסוס מזין בצהלתו - בסוס מצרי בתאוותו
נרדם ויעף משכרותו- היא נתנה לו גבינה ויין והשתכר
ומהרה יהודית וקצצה גלגלתו - כאשר עשתה יעל לסיסרא, עשתה יהודית לראשו של אליפורני
אל השוער חזרה ואמרה:
'היום יום בשורה
כל השערים תפתח מהרה - השומר עוד עמד שם, והנה היא חוזרת עם ראש הרשע בידה.
לראש המלך נצרכתי
ואותו מגופו הכרתי
והנה הוא אתי' - אמר לה השומר, ואיך אאמין לך שזהו ראשו של המלך?
דבריה ספרו לאכזור, והראוהו - הראו את הראש לאכזור שהיה תלוי על רגליו שם אצל השער
את הראש, ואמר: הכרתיהו! - אכזור העיד שזהו ראשו
הללו אל בכל האמים, ושבחוהו
גלה ושמחה ויששון ואורה
ליהודים היתה, ותפארה
כל הלילה בהדרה
קול שאון בפגיעתם - בבתי המדרשות היו אז באמצע התפילה
קריאת שמע בקריאתם - קראו ק"ש להכין את נפשם להריגה על קידוש השם
ונשמע קולם בחיל ושוועתם - הקב"ה קיבל את תפילתם שהתפללו בכח

טָרְדוּ וְטִלְטְלוּ וְרָצוּ בְּבִהְלָה - כיון שתושבי ירושלים החלו להרעיש בקול ששון ושמחה, הוטרדו שישים אלף ראשי הגייסות בבהלה

לְהַגִּיד לַמֶּלֶךְ קוֹל הַהִמָּלָה - המלך צוה שלא לצאת איש מפתח ביתו עד בוקר, אך כיון ששמעו את הקולות של ישראל שואגים ודצים, לא הייתה להם ברירה אלא להגיד למלך

וְהִנֵּה נֹפֵל מֵת בְּמַפְלָה גְדוֹלָה - והנה הם רואים אותו שאין לו ראש על הכתפיים.

נִלְחָמוּ מִשְׁמִימִים מְלָאכִים הַמוֹנִים - בספר המכבים (ח"ב) כתוב שיהודה המכבי סיפר שתוך כדי יציאתו למלחמה, ראה שיורדים משמים צורות של המוני מלאכים הבאים לסייע בעדו. עד שאמר 'רבים אשר איתנו מאשר עמהם'.

עַל שְׁשִׁים אֲלָף גִּיסוֹת הַיּוֹנִים

וּכְפָתוֹם וּמִסְרוֹם בִּיד שְׁנַיִם עָשָׂר כְּהֲנִים - כאמור לעיל ששני המשפחות, מתתיהו וחשמונאי היו יחד י"ב כהנים.

בֶּן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְתִּיָּה

וְחִשְׁמוֹנָי וּבָנָיו יָצְאוּ לָרוּיָה

כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה, הַנִּהְיָה? - הפייטן שואל לפני הציבור בבית המדרש, הנהיה כדבר הגדול הזה? השמעתם מעולם כזה נס נורא?!

רַצְחוֹם, וְחִרְבָּם תָּבוֹא בְּלָבָם - הרשעים עצמם הרגו זה את זה בחרב וקשת

וְחִצֵּי קִשְׁתוֹתָם בְּקִרְבָּם

כִּי יִי יָרִיב רִיבָם.

רַבִּים בִּיד מַעֲטִים מִסֶּרֶת

וְשֵׁם גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ לִךָ עֲשִׂיתָ

תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה כִּהְיוֹם הַזֶּה נִתְּתָ - וי"א שהיום הראשון של חנוכה מיוסד ע"ש נצחון המלחמה, תשועה גדולה כהיום הזה.

חָשׂוּ בָנִים לַפְּנוֹת הַיִּכְלָךְ - בתחילה עדיין לא יכלו להכנס לבית המקדש לפנות את הטומאה, כי היוונים העמידו את עושי דבריהם בתוך ביהמ"ק, ועתה מיהרו והרגו אותם.

וּלְטַהֵר בֵּית זְבוּלָךְ

וּלְהַדְלִיק נֵרוֹת הַלֶּךְ

בְּדָקוּ כָּל הַשְּׁמָנִים בָּלֵם

וְטָמְאוּם יוֹנִים לְפוֹסָלָם

כְּנִכְנָסוּ לַהִיכָל בְּמַעֲלָם - וכמו שרימז המהר"ל זי"ע שתיבת יון בגימ' אחד יותר מהיכל, שהם רצו לשלוט על ההיכל ולמעול בו ח"ו. עד שהשי"ת עשה לנו נס.

יְדֵי חוֹבְתָם לְהַדְלִיק יָצְאוּ

בְּפֶךְ קָטָן אֲשֶׁר חֲתוּם מָצְאוּ

וְנִעְשָׂה נֵס, וְפָלָא גָדוֹל רָאוּ

הַדָּר שִׁמְנוֹ וְעָקְרוּ

לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד שְׁעוֹרוֹ

וְהַדְלִיקוּ בּוֹ שְׁמוֹנֶת יָמִים בְּפֶאֱרוֹ - אֵף שִׁישׁ כְּמֵה תִירוּצִים עַל קוּשִׁיית הַב"י שֶׁהֵנִיחוּ תַחִילָה מַעַט מַעַט שֶׁמֶן, אוֹ פְּתִילוֹת דְּקוֹת. אַעפ"כ לֹא הוּמַעַט הַדָּר יוֹפִי הַדְּלִקַת הַנֵּר

וּקְבָעוּם יָמִים טוֹבִים לְשָׁנָה הַבָּאָה

בְּהִלָּל, וּבְתַפְּלָה בְּהוֹדָאָה - בְּאִמִּירַת עַל הַנִּסִּים

וְיִשְׁיִמוּ אוֹתָהּ לְחֶק

מֵהַיּוֹם הַזֶּה וְהָלָאָה

חֶזֶק וְאַמֶּץ, כִּימֵי עוֹלָם יַעֲבֹדוּךָ - אֲנִי מִתְחַנְּנִים לִפְנֵי יְיָ שֶׁכָּבֵר נִזְכָּה גַם הַיּוֹם הַזֶּה לַעֲבוֹד אֶת הַשֵּׁי"ת כִּימֵי עוֹלָם

וְהַשְׁתַּחֲוּוּ בְּהֵר הַקֹּדֶשׁ וְיִסְגְּדוּךָ - וְנִזְכָּה בְּמַהֲרָה לַהֲשַׁתַּחֲוּוֹת בְּהֵר הַקֹּדֶשׁ, וּכְאִשֶּׁר תִּקְנֵנוּ הַחֲשֹׁמוֹנָאִים לַהֲשַׁתַּחֲוּוֹת י"ג פְּעָמִים כִּנְגַד אוֹתָם י"ג פְּרָצוֹת שֶׁפָּרְצוּ הַיּוֹנוֹנִים

וּבִירוּשָׁלַם הַכֹּל יוֹדוּךָ

הַכֹּל יוֹדוּךָ וְהַכֹּל יִשְׁבַּחוּךָ וְהַכֹּל יֹאמְרוּ אֵין קְדוֹשׁ כִּי: